

Cristina MODREANU

Arta în luptă cu granițele

Baletul grotesc căruia oamenii simpli îi cad victime, fără să știe măcar cui îi datorează coregrafia complicată care le-a aruncat viața în aer, este surprins cu inteligență și umor de spectacolul lui Tompa Gábor cu piesa lui Mrožek, *Casa de pe graniță*, montat la Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu. Nu întâmplător, dacă tot vorbim de coregrafie, spectacolul posedă o pronunțată dimensiune de teatru-dans, fără a ignora alte semne sau cuvântul, care are greutatea lui. Dar, în redarea absurdității felului în care existența unor oameni obișnuiți este iremediabil disturbată, muzica și mișcarea au rolul principal, în fața lor cuvintele se înclină. E ca și cum regizorul s-ar fi îmbibat de absurdul limbajului, așa cum i se întâmplă și când montează spectacole Ionescu, și l-ar fi redat apoi, filtrat, în imagini care să-l descrie în toată „splendoarea” lui. Drumul fără întoarcere către dezintegrarea spațiului domestic protector este acompaniat de ritmurile folclorului sârbesc – completat cu un fascinant extras din producția muzicală a mahalalei românești interbelice – ale cărui versuri concurează cu cele ale *Mioriței* naționale, vorbind despre resemnare ca mod de viață. Muzica face jocul și în rest, când rutinele domestice sunt descompuse ritmat, subliniindu-se cum anume au fost ele afectate de intruziune. Și tot muzica, de o veselie dramatică, e cea care cheamă mișcările coregrafice cele mai potrivite: când familia stă la masă, fiecare gest e urmărit atent de gardieni, iar găluștele din lingură sunt ștampilate la fiecare trecere peste jumătatea mesei; tot muzica e fundalul potrivit pentru scena violării femeii de către grupul de diplomați (excelentă Ofelia Popii), pentru cea a omorării bunicii de către grănicer (o simplă mitralieră devine incredibil de expresivă în interpretarea tinerilor actori Florin Coșuleț și Diana Fufezan) sau, mai ales, pentru coșmarul pe care îl are într-o noapte stăpânul casei (Viorel Rață). Coșmarul are legătură strânsă cu granița ce-i traversează sufrageria și constă, de fapt, într-o violentă și interminabilă aplicare de ștampile asupra omului de către o armată de funcționari dezlănțuiți. În ritmul muzicii, desigur. Și al imaginației coregrafului Florin Fieroiu, aflat într-o formă de zile mari.

Scenografia Carmencitei Brojboiu delimitează un spațiu supus și el violențelor și dezagregării, care va fi complet dezasamblat până la final, când casa întreagă intră sub incidența războiului cu tot cu locatarii săi, scena însăși fiind desfăcută și ridicată scândură cu scândură. După ce membrii familiei sale sunt luați pe sus unul câte unul, bărbatul, numit simplu Eu, o ia la fugă ieșind din teatru. Pe fundalul scenei este proiectat un filmuleț în care îl vedem alergând spre orizont de-a lungul liniei de cale ferată. Urmează genericul, conținând distribuția spectacolului și echipa de realizatori, iar publicul se simte deodată transportat cu totul din lumea teatrului în cea a filmului, devenind cu acest prilej conștient că arta e singura care nu are granițe sau care te poate ajuta să te eliberezi de ele.

Nu mai puțin importantă este, mai ales în acest context, libertatea artistului, manifestată pe deplin la Tompa Gábor, încă din primul moment al elaborării proiectului: deși pregătise un alt titlu pentru scena de la Sibiu, în urma unor experiențe neplăcute de la granițele ce trebuie trecute pentru a ajunge în Serbia (unde a montat, chiar înainte de *Casa de pe graniță*, spectacolul *Medeea–Cercuri*), Tompa Gábor a

ales să readucă pe scenă o piesă scrisă în 1965 de Slawomir Mrožek și considerată de unii datată. Nimic mai fals: *Casa de pe graniță*, montată la Teatrul Național „Radu Stanca”, pare scrisă astăzi, iar faptul că a avut premiera în 2005, în penultima zi a Festivalului de Teatru de la Sibiu, într-un moment când era pusă în discuție însăși existența Uniunii Europene, adică a entității ce presupune ridicarea granițelor dintre țările acestui continent, îi accentuează dramatic actualitatea.

